

НОТАРІАЛЬНА ПАЛАТА УКРАЇНИ

ПРОТОКОЛ

21 серпня 2025 року № 112 м. Київ

засідання Ради Нотаріальної палати України,
що проведено дистанційно в режимі он-лайн

обговорення проведено
20.08.2025 10.00-12.00

Присутні члени Ради НПУ:

*Марченко В.М., Кирилюк О.Ю.,
Суханова Т.О., Рачкова Т.О.,
Бунякіна О.В., Левочка М.М.,
Заріцька Є.О., Семен Є.В.,
Масловець Л.С., Кіцула О.М.,
Дерун К.А., Верповська О.В.,
Балик Т.М., Пилипенко Ю.П.,
Барсков А.В., Левенець Т.П., Гура
Л.Б., Бернацька І.М., Ворошина
Л.В., Пивовар А.В., Самощенко
О.А., Негра О.А., Оксанюк А.А.,
Терещенко М.Є., Калашнікова
І.С., Коваленко В.В., Бадахов
Ю.Н., Юр-Капінос А.Є.*

Запрошені:
*Виконавчий директор
Долгова З.М.*

Голова: Володимир Марченко
Секретар: Каріна Дерун

Засідання розпочато о 10 год. 00 хв.

Засідання Ради НПУ проведено в робочому порядку у відповідності до пункту 5.13 Статуту НПУ в режимі «он – лайн» (доведення порядку денного, погодження проекту рішення Ради НПУ за допомогою технічних засобів – телефону, електронної пошти).

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

СЛУХАЛИ: Президента НПУ *Марченка В.М.*, який озвучив питання «он-лайн» засідання Ради НПУ та запропонував затвердити наступний Порядок денний:

1. Про затвердження порядку денного засідання Ради НПУ (*Доповідач: Президент НПУ Марченко В.М.*).

2. Про деякі питання щодо застосування Постанови Кабінету Міністрів України № 958 від 08.08.2025 «Про внесення змін до Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату» (*Доповідач: Президент НПУ Марченко В.М., Віце-президент НПУ Бернацька І.М.*).

ГОЛОСУВАЛИ:

«ЗА» - 28	«ПРОТИ» - 0	«УТРИМАЛИСЬ» - 0
Марченко В.М., Кирилюк О.Ю., Суханова Т.О., Рачкова Т.О., Бунякіна О.В., Левочка М.М., Заріцька Є.О., Семен Є.В., Масловець Л.С., Кіцула О.М., Дерун К.А., Верповська О.В., Балик Т.М., Пилипенко Ю.П., Барсков А.В., Левенець Т.П., Гура Л.Б., Бернацька І.М., Ворошина Л.В., Пивовар А.В., Самощенко О.А., Негра О.А., Оксанюк А.А., Терещенко М.Є., Калашнікова І.С., Коваленко В.В., Бадахов Ю.Н., Юр-Капінос А.Є.		

ВИРІШИЛИ: Затвердити Порядок денний засідання Ради НПУ від 21.08.2025 року у запропонованому варіанті.

Рішення прийнято одногolosно.

2. **СЛУХАЛИ:** Президента НПУ *Марченка В.М.*, віце-президента НПУ *Бернацьку І.М.* Про деякі питання щодо застосування Постанови Кабінету Міністрів України № 958 від 08.08.2025 «Про внесення змін до Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату».

ВИСТУПИЛИ: **Марченко В.М.** звернувся до членів Ради НПУ і запропонував обговорити матеріали, які надсилались членам Ради НПУ у зв'язку із прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України № 958 від 08.08.2025 «Про внесення змін до Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату» (далі- Постанова).

Марченко В.М. зупинився на проблематиці основних положень Постанови, що безпосередньо зачіпають законні інтереси професійного самоврядування.

Серед таких положень Постанови Марченко вказав наступні моменти:

- в порушення статті 10 Закону України «Про нотаріат», а саме до закінчення трирічного строку повноважень персонального складу Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату (далі - ВККН), запроваджено двомісячний строк для формування нового складу ВККН.

Наразі, строк повноважень діючого складу ВККН закінчується 07 березня 2027 року з дня його затвердження наказом Міністра юстиції України і НПУ відстоює цю позицію;

- скорочено кількісний склад ВККН і скасовано паритетне формування ВККН. Позиція НПУ в тому, що ефективне виконання ВККН своїх повноважень гарантоване лише за умови рівного співвідношення кількості представників від Мін'юсту та НПУ.

Якщо за попередніми правилами Мін'юст і НПУ делегували по 7 членів, то за Постановою до ВККН 6 осіб буде делеговано Мін'юстом і 5 осіб- НПУ. Такими чином, представництво від НПУ носить формальний характер, оскільки для прийняття будь-якого рішення достатньо буде голосів представників від Мін'юсту. Залишається незрозумілою мотивація та передумови такої швидкої заміни складу ВККН. Адже всі визнають, що ВККН працює якісно та ефективно, прийняті нею рішення свідчать про об'єктивність та професійність членів ВККН;

- незрозумілим залишається те, з яких міркувань для НПУ встановлено строк для делегування своїх представників у «10 робочих днів з дня отримання клопотання Мін'юсту». А у разі впливу цього строку і відсутності пропозицій від НПУ, пропозиції щодо делегування вносять територіальні органи Мін'юсту, які в свою чергу, належать до сфери управління Міністерства юстиції України.

Бернацька І.М. звернулась до членів Ради НПУ з тим, що ВККН працювала на високому рівні, зауважень до Комісії на її роботу від Мін'юсту не надходило, члени ВККН витримували значне навантаження у прийнятті надскладних рішень, були принциповими, об'єктивними, чесними, повідомила, що не була поінформована про ці зміни, Постанова прийнята без можливості надання Комісії взяти участь у принаймні, розробці чи обговоренні положень нормативно-правового акта.

Зупинилась на питаннях щодо повноважень та роботи ВККН. Зазначила, що пріоритет на всіх ключових стадіях роботи ВККН належить Мін'юсту. Можливість призначення Комісією кваліфікаційного іспиту безпосередньо залежить від комплексу заходів з його підготовки, які є компетенцією Мін'юсту. Проекти нормативно-правових актів щодо правового регулювання роботи ВККН, процедур, пов'язаних з доступом до нотаріальної діяльності на правову експертизу до НПУ не надходять.

Виходячи із свого досвіду, для створення системи мінімальних противаг та стримувань, прийняття об'єктивних рішень, має бути паритетний кількісний склад при формуванні ВККН, такий який є на сьогодні: 7 членів від Мін'юсту і 7- від НПУ.

Відхід від паритетного рівного представництва і закріплення делегування 6 осіб від Мін'юсту та 5- від НПУ суперечить демократичним засадам і спрямоване на нівелювання ролі професійного самоврядування.

Строк повноважень складу Комісії встановлюється статтею 10 Закону України «Про нотаріат» і не може бути порушений підзаконним нормативно-правовим актом. У зв'язку із прийнятою Постановою матимемо ситуацію, коли при діючому складі ВККН Мін'юстом буде затверджено новий склад ВККН у порушення фактично єдиної гарантії для мінімальної незалежності ВККН.

Змінено принцип, за яким тепер голова ВККН не обирається, а призначається Міністром, а отже є особою прямо підпорядкованою.

Бернацька І.М. зупинилась на міжнародному досвіді та зазначила, що практично більшість процедур в європейських країнах, які пов'язані із навчанням, стажуванням, кандидатством, проведенням іспитів, призначенням тощо віддають провідну роль професійному самоврядуванню, щодо представництва Мін'юсту, то в таких комісіях - воно максимально мінімізовано.

Такої концепції, до якої сьогодні прийшли ми, надаючи територіальним органам повноваження рекомендувати нотаріусів до ВККН, не зустрічала.

Як показує міжнародний досвід, головною метою європейського вектору розвитку нотаріату є насамперед підтримка розвитку професійних самоврядних організацій - нотаріальних палат, які забезпечують взаємодію з органами державної влади і вносять збалансованість, об'єктивність, узгодження та якості для її ефективності.

Бернацька І.М. запропонувала, виходячи із Меморандуму, укладеного між НПУ та Мін'юстом, звернутися повторно до Міністра юстиції України Галуценка Г.В. та провести спільну зустріч з метою налагодження доброї комунікації, взаємодії, врегулювання питання щодо строку повноважень персонального складу ВККН; клопотати про вжиття заходів для виключення з Постанови положення про зобов'язання Міністерства юстиції протягом двох місяців з дня набрання чинності цією Постановою затвердити новий склад Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату з урахуванням змін, внесених наведеною постановою, у порушення строку, встановленого Законом України «Про нотаріат» перед Міністром юстиції України, КМУ та інших заходів.

Бернацька І.М. зазначила, що діючому складу ВККН важливою є позиція членів Ради НПУ.

Кирилюк О.Ю. подякувала членам ВККН за сумлінну, віддану, нелегку, невдячну і небезпечну роботу.

Якщо звернутися до історії формування цього складу ВККН, то слід відмітити, що саме такий склад і таке головування було погоджено з європейськими партнерами, які ще на початку приходу наших представників до Мін'юсту підтримали нас в реформуванні нотаріату, зокрема і в необхідності реформування ВККН. Саме такий підхід до формування ВККН відповідає європейським стандартам. Повністю погоджували, що має бути більшість від нотаріату і комісія має працювати під головуванням нотаріуса. Представники мають обиратися, а не призначатися, саме такий підхід забезпечує незалежність та неупередженість членів ВККН.

Цей склад ВККН не підвів нотаріат. За ці роки була рекордна кількість розглянутих подань, рішення були справедливі, виважені, ухвалювалися одноголосно членами ВККН. Сформована практика всебічного дослідження та вивчення матеріалів подань дає можливість приймати правові та обґрунтовані рішення.

Прийнята Постанова змінює європейський вектор і повертає до старих підходів формування ВККН. Створює великі ризики для можливого впливу на членів ВККН при прийнятті рішень, значно збільшує навантаження та нівелює роль самоврядування, що суперечить практикам Міжнародного Союзу Латинського нотаріату.

На мою думку, потрібно шукати конструктивне спілкування з Міністром юстиції, доносити правову позицію НПУ та інформувати про реальний стан справ, а також інформувати про багатовекторну нормотворчу та іншу соціально спрямовану роботу нотаріального самоврядування протягом багатьох років.

Кирилюк О.Ю. запропонувала звернутися до Міністра юстиції України Галущенко Г.В. повторно та провести спільну зустріч з Міністром юстиції України, звернутися з відкритим листом та долученою Правовою позицією, затвердженою Радою НПУ на цьому засіданні до Міністерства юстиції України та Кабінету Міністрів України, використати усі способи, щоб досягти порозуміння.

Другий пункт «Правової позиції Ради Нотаріальної палати», яка винесена на затвердження доповнити про необхідність реформування ВККН на рівні законодавства.

Члени Ради НПУ Бунякіна О.В., Ворошина Л.В., Масловець Л.С. Калашнікова І.С., Семен Є.В., Юр-Капінос А.Є., Бадахов Ю.Н. обговорили пропозиції щодо направлення Відкритого листа НПУ та Правової позиції Ради НПУ до Мін'юсту та Кабінету Міністрів України, необхідності комунікації з Мін'юстом та проведення спільної зустрічі з Міністром юстиції України. У разі відхилення Правової позиції Ради НПУ використати право на захист інтересів професійного самоврядування нотаріусів у судовому порядку.

Після обговорення членами Ради НПУ питання порядку денного, деяких уточнень і текстових правок, Марченко В.М. запропонував проголосувати наступне рішення:

- затвердити «Правову позицію Ради Нотаріальної палати»;
- звернутися з Відкритим листом НПУ та Правовою позицією Ради НПУ до Міністерства юстиції України і Кабінету Міністрів України;
- в рамках укладеного 08.02.2018 Меморандуму між Нотаріальною палатою України та Міністерством юстиції України проводити постійну спільну комунікацію з питань підготовки проєктів нормативно-правових актів та їх правової експертизи;
- провести робочу зустріч з Міністром юстиції України Германом Галущенко з актуальних питань нотаріальної діяльності, в тому числі щодо необхідності внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 958

від 08.08.2025 «Про внесення змін до Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату»;

- у разі відхилення Правової позиції Ради НПУ використати право на захист інтересів професійного самоврядування нотаріусів у судовому порядку.

ГОЛОСУВАЛИ:

«ЗА» - 28	«ПРОТИ» - 0	«УТРИМАЛИСЬ» - 0
<i>Марченко В.М., Кирилюк О.Ю., Суханова Т.О., Рачкова Т.О., Бунякіна О.В., Левочка М.М., Заріцька Є.О., Семен Є.В., Масловець Л.С., Кіцула О.М., Дерун К.А., Верповська О.В., Балик Т.М., Пилипенко Ю.П., Барсков А.В., Левенець Т.П., Гура Л.Б., Бернацька І.М., Ворошина Л.В., Пивовар А.В., Самощенко О.А., Негра О.А., Оксанюк А.А., Терещенко М.Є., Калашнікова І.С., Коваленко В.В., Бадахов Ю.Н., Юр-Капінос А.Є.</i>		

ВИРІШИЛИ:

- затвердити «Правову позиції Ради Нотаріальної палати»;
 - звернутися з Відкритим листом НПУ та Правовою позицією Ради НПУ до Міністерства юстиції України та Кабінету Міністрів України;
 - в рамках укладеного 08.02.2018 Меморандуму між НПУ та Міністерством юстиції України проводити постійну спільну комунікацію з питань підготовки проєктів нормативно-правових актів та їх правової експертизи;
 - провести робочу зустріч з Міністром юстиції України Германом Галущенко з актуальних питань нотаріальної діяльності, в тому числі щодо необхідності внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України № 958 від 08.08.2025 «Про внесення змін до Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату»;
 - у разі відхилення Правової позиції Ради НПУ, використати право на захист інтересів професійного самоврядування нотаріусів у судовому порядку.
- Рішення прийнято одностанно.*

ВИСТУПИВ: Президент Марченко В.М. оголосив, що усі питання порядку денного розглянуті.

Порядок денний вичерпано.

Засідання закрито о 17 год.00 хв.

Голова

підпис

Володимир Марченко

Секретар

підпис

Каріна Дерун

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Рішенням Ради НПУ
від 21 серпня 2025 року,
протокол №112

ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ РАДИ НОТАРІАЛЬНОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

Щодо необхідності забезпечення незалежності та об'єктивності у прийнятті рішень Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату при Міністерстві юстиції України.

1. Щодо передумов необхідності забезпечення незалежності та об'єктивності у прийнятті рішень Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату при Міністерстві юстиції України.

Вища кваліфікаційна комісія нотаріату (далі - Комісія) утворюється при Міністерстві юстиції України (далі- Мін'юст) для визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, та вирішення питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, виконуючи важливу роль у доступі громадян до нотаріальної діяльності та його припиненні.

Комісія не є юридичною особою, її члени працюють на громадських засадах. Комісія діє в межах вузьких повноважень, чітко визначених Положенням про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату (далі - Положення), залишаючи основні впливові та більш широкі повноваження, та ключові стадії процедур доступу до нотаріальної діяльності та його припинення у компетенції Мін'юсту, його структурних підрозділів, територіальних органів.

Повноваження Комісії та Мін'юсту, включаючи його структурні підрозділи, територіальні органи розмежовано законодавством, залишаючи максимальний пріоритет на всіх ключових стадіях за Мін'юстом, що полягає в наступному.

Перше. Мін'юст виконує визначальну роль у правовому регулюванні усіх питань роботи Комісії, подає пропозиції Кабінету Міністрів України до Положення, самостійно встановлює Порядок допуску до складання кваліфікаційних іспитів та їх проведення, Порядок внесення Мін'юстом, його територіальними органами або Нотаріальною палатою України подання про

анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю та його розгляд Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату. Проекти нормативно правових актів з цих питань на правову експертизу до органу професійного самоврядування не надходять.

Друге. Прийняття та реєстрація заяв про внесення до Комісії подання про допуск до складання кваліфікаційного іспиту кандидатів, формування та доступ до особових справ кандидатів, їх передачу на розгляд Комісії, розроблення та оновлення екзаменаційних завдань електронного анонімного тестування, таксономії, забезпечення їх відповідності діючому законодавству, стандартам оцінювання та конфіденційності, включаючи їх правильних відповідей, організація та підготовка проведення кваліфікаційного іспиту, укладення цивільно-правових та господарських договорів з організаційних питань проведення іспиту та його технічного забезпечення, контролю підрядників та виконавців, а також усі процеси представництва у судах Комісії при оскарженні її рішень, виконанні рішень, розгляду звернень тощо – здійснює Мінюст, в тому числі через свої структурні підрозділи (департаменти) та територіальні органи.

До повноважень Мін'юсту належить затвердження форми проведення кваліфікаційного іспиту (усна, письмова, електронне анонімне тестування (діє на сьогодні), співбесіда, відведеного часу та кількості питань, співвідношення етапів та тематики, визначення етапів та видів завдань, системи для електронного анонімного тестування, створення такої системи, запуску у промислову експлуатацію, її архітектури та вимог захисту системи, вибору та вимог захисту до комп'ютерно-технічного обладнання, його закупівлі або оренди, технічних та правових завдань, що ставляться до Адміністратора системи ДП НАІС та контролюються Держателем.

Крім того, Мін'юстом надано повноваження Адміністратору системи ДП НАІС щодо створення та налаштування системи електронного анонімного тестування, її технічне обслуговування та модернізація, а також вжиття технічних заходів для збереження даних, що містяться на сервері системи, здійснення аналізу роботи системи та обладнання, яким облаштовані автоматизовані робочі місця для проведення тестування осіб, які набрали кількість балів, достатню для складення кваліфікаційного іспиту, та складення за результатами аналізу роботи системи письмового звіту.

Третє. Проведення перевірок нотаріусів та розгляд скарг, застосування дисциплінарних санкцій, зупинення та направлення на підвищення кваліфікації, підготовка та внесення подань про анулювання свідоцтв про право на зайняття нотаріальною діяльністю, представництво таких подань на засіданні Комісії, діловодство та документообіг, а також усі процеси представництва у судах Комісії при оскарженні її рішень, виконанні рішень, розгляду звернень тощо – здійснює Мінюст, в тому числі через свої структурні підрозділи (департаменти) та територіальні органи.

Оскільки до усіх наведених повноважень Комісія не має доступу, в тому числі права перевірки належної їх реалізації, покладення на Комісію повноважень щодо прийняття рішень, передбачених статтею 10 Закону України «Про нотаріат» є підсумковим етапом багатоетапних процедур проведених і, водночас створених, Мін'юстом, його структурними підрозділами та

територіальними органами. Тому для створення системи мінімальних протига та стримувань формування складу Комісії має обов'язково забезпечувати її незалежність та об'єктивність у прийнятті рішень, навіть попри вузькі власні повноваження. Єдиним можливим чинником для протига та стримувань від свавілля державного органу є присутність належного представництва професійного самоврядування у Комісії. Саме побудова системи протига та стримувань, забезпечення незалежності Комісії у прийнятті рішень через паритетний кількісний склад при формуванні Комісії, демократичний підхід до обрання кандидатури на посаду голови Комісії лягла в основу попередніх кількох змін до Положення. Це дозволило виключити частково радянські підходи, які забезпечували можливість впливу та прямого підпорядкування, та створити сприятливі умови для розвитку саморегулювання професії через її вагому участь у самоочищенні.

З розподілу повноважень між Комісією та Мін'юстом, його структурними підрозділами, територіальними органами ДП НАІС вбачається відсутність у Комісії ознак самостійного кваліфікаційно-дисциплінарного органу, за прикладами суміжних професій правників: суддів, адвокатів тощо. В значній кількості випадків функція Комісії є певною мірою формальною, в інших фіксуючою, в інших дорадчою, з слабкими дискреційними повноваженнями. Наприклад, при проведенні кваліфікаційного іспиту Комісія не може призначити його проведення без комплексу належним чином виконаних юридичних та господарських заходів Мін'юстом, та лише документує відомості про результати системи, надані ДП НАІС з сформованими ДП НАІС по різних критеріях сумнівами, без забезпечення належних технічних експертиз про виключення можливості несанкціонованого втручання до системи, в тому числі через комп'ютерно-технічне обладнання. При анулюванні свідоцтв про право на зайняття нотаріальною діяльністю Комісія проводить розгляд подань про анулювання свідоцтв виключно в межах їх змісту та поданих документів, проведених перевірок, які відносяться до відання Мін'юсту, його структурних підрозділів та територіальних органів, при цьому можливість витребування документів часто у Комісії відсутня (наприклад відомості з кримінальних проваджень, відомості з Державної прикордонної служби, відомості про персональні дані та актові записи, повноваження доступу в цілях роботи Комісії до реєстрів. Комісія не є самостійним органом щодо розгляду звернень, представництво Комісії в судах здійснює Мін'юст.

За таких обставин надважливо для демократичної, правової держави з європейським вектором розвитку до створення самостійного та незалежного кваліфікаційно-дисциплінарного органу у сфері нотаріату, який за кращим досвідом європейський держав має функціонувати виключно у сфері професійного самоврядування, - є забезпечення незалежності та демократичності роботи Комісії на перехідний етап навіть у межах вузьких повноважень, визначених Положенням.

Рада Нотаріальної палати України засадничо високо оцінює застосований Мін'юстом (2020-2025) підхід до формування діючого персонального складу Комісії. Діючий персональний склад Комісії затверджено на рівних паритетних умовах, 7 членів, делегованих Міністерством юстиції

України, 7 членів, делегованих Нотаріальною палатою України, з правом відкритого обрання кандидатури від Комісії, що рекомендується для призначення Мін'юстом Головою Комісії. Вказаний підхід є об'єктивним та збалансованим, в тому числі у разі призначення Головою Комісії її члена, делегованого професійним самоврядуванням. Що з огляду на наведений вище розподіл повноважень та функціональну роль Комісії є критично необхідним чинником для незалежності роботи Комісії.

2. Щодо встановлення виключно Законом України «Про нотаріат» компетенції Комісії у прийнятті рішень та строку повноважень персонального її складу, як окремої непорушної гарантії незалежності Комісії.

Статтею 10 Закону України «Про нотаріат» (далі - Закон) визначено загальні положення про Комісію та порядок її роботи. При цьому чітко визначена виключна компетенція Комісії щодо прийняття рішень та строк повноважень персонального складу.

Інші питання делеговано до визначення та затвердження Кабінету Міністрів України та Мін'юсту.

Зокрема:

Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату затверджується Кабінетом Міністрів України.

Порядок допуску до складання кваліфікаційних іспитів та їх проведення встановлюється Міністерством юстиції України.

Порядок внесення Міністерством юстиції України, його територіальними органами або Нотаріальною палатою України подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю та його розгляд Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату встановлюється Міністерством юстиції України.

Нотаріальна палата України, як орган професійного самоврядування, не залучається Мін'юстом до обговорення змін до цих підзаконних нормативно правових актів, та подання пропозицій від професійного самоврядування, відсутні будь-які норми щодо узгоджувальних процедур з професійним самоврядуванням у супереч статті 16 Закону.

Таким чином, правове регулювання на підзаконному рівні абсолютно усіх процедур, пов'язаних з доступом до нотаріальної діяльності та його припиненням, роботи Комісії, формування кількісного та персонального складу здійснюється на підзаконному рівні виключно Кабінетом Міністрів та Мін'юстом, без залучення професійного самоврядування.

Статтею 10 Закону встановлено, що строк повноважень персонального складу Комісії нотаріату становить три роки, починаючи з дня його затвердження. Вказана єдина норма прийнята законодавцем з метою виключення можливості впливу на Комісію для прийняття тих чи інших рішень через її дострокове розформування, зміну складу, та задля надання гарантій незалежності від адміністративного та політичного впливу, стабільності її роботи. При цьому Комісія не має від держави жодних інших гарантій незалежності.

Рада Нотаріальної палати України визначає, що компетенція Комісії у прийнятті рішень та строк повноважень персонального складу встановлюється виключно Законом України «Про нотаріат» та є окремою непорушною гарантією незалежності Комісії, не може бути порушена підзаконними нормативно-правовими актами. Ця гарантія єдина, яку надає Закон.

3. Щодо прийняття 08 серпня 2025 року за № 958 Постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату».

08 серпня 2025 року за № 958 Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову «Про внесення змін до Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату» (далі - Постанова).

Зазначеною постановою **внесено зміни** до Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 923, **та зобов'язано** Міністерство юстиції протягом **двох місяців** з дня набрання чинності цією постановою привести власні акти у відповідність із цією постановою; затвердити новий склад Комісії з урахуванням змін, внесених цією постановою.

Щодо запроваджених змін необхідно зазначити наступне.

3.1. Зменшується кількісний склад Комісії з 14 до 11 членів, що збільшує і так значне навантаження на кожного члена комісії та практикуючого нотаріуса, оскільки на практиці члени Комісії, які є працівниками Мін'юсту, не здійснюють попередній розгляд Подання та доданих до нього матеріалів і підготовку висновків за результатами такого розгляду, справи по розгляду подань про анулювання свідоцтв про право на зайняття нотаріальною діяльністю можуть налічувати від одного до 10 томів, що безперечно негативно впливатиме на якість вивчення та підготовки до прийняття рішень. Зменшення кількісного складу прямо впливає на збільшення навантаження на одного члена Комісії, Голову, Секретаря та відповідний департамент. Зменшення кількісного складу є чинником, який прямо негативно впливає на якість розгляду подання та об'єктивність у прийнятті рішень Комісією в цілому, не рахуючи зменшення представництва професійного самоврядування у Комісії та головування.

Рада Нотаріальної палати України визначає мінімальним допустимим кількісним складом Комісії, що спроможний забезпечити якісне виконання повноважень – 14 членів, а його зменшення неприпустимим через збільшення можливості впливу на Комісію та зменшення якості її роботи.

3.2. Змінюється пропорційний, паритетний, демократичний та об'єктивно-виважений склад Комісії, коли 7 представників делеговано Міністерством юстиції України, 7 представників делеговано Нотаріальною палатою України, на 6 та 5 відповідно. За таких обставин, представництво професійного самоврядування у Комісії буде у меншості, в тому числі навіть за умови, якщо представництво Мін'юсту буде частково за рахунок нотаріусів, делегованих

територіальними органами. Професійне самоврядування нотаріусів в Україні здійснюється виключно через Нотаріальну палату України, та не може бути утотожене з індивідуальним представництвом.

Рада Нотаріальної палати України визначає недемократичним та таким, що в умовах повного пріоритету Мін'юсту на всіх ключових стадіях процедур доступу до нотаріальної діяльності та його припинення, повністю нівелює роль професійного самоврядування, відхід від паритетного, рівноправного представництва професійного самоврядування у Комісії.

3.3. Виключається демократична та прозора норма про можливість дорадчого обрання Голови Комісії та рекомендування Мін'юсту кандидатури до призначення Головою Комісії. За таких змін посада Голови Комісії стає повністю підпорядкованою Мін'юсту, під абсолютним впливом через можливості перепризначення у разі неспівпадіння бачення Мін'юсту щодо прийняття тих чи інших рішень.

Рада Нотаріальної палати України високо оцінює право Комісії на обрання Голови Комісії, що було запроваджено раніше Мін'юстом та змінено цією Постановою, як гарантію об'єктивності призначення Голови з урахуванням позиції кожного члена Комісії, їх злагодженої роботи, а також, що дуже важливо, незалежності Голови Комісії, виключення можливості впливу на Голову Комісії, вважає за необхідне повернення до цієї норми.

3.4. Надаються повноваження територіальним органам юстиції щодо рекомендації нотаріусів до складу Комісії за власною ініціативою, що може містити значні корупційні чинники. Територіальним органам Мін'юсту не властиві такі повноваження, окрім того вбачається створення простору для певного конфлікту інтересів та впливу, обумовленого тим, що орган, який проводить перевірки та здійснює контроль, вносить подання, рекомендує нотаріуса до складу Комісії, маючи право його перевірки та застосування санкцій, і право відкликання. Тобто при наявності інструментів впливу на такого делегованого члена Комісії.

Рада Нотаріальної палати України не підтримує надання невласливих повноважень територіальним органам юстиції щодо рекомендації нотаріусів до складу Комісії за **власною** ініціативою та формує корупційні чинники.

3.5. Встановлено строки **10 робочих днів з дня отримання відповідного клопотання Міністерства юстиції України** для делегування представників від Нотаріальної палати України - без урахування встановлених строків, визначених установчими документами для проведення загальних зборів, та виборів Радою Нотаріальної палати України делегованих представників, та без урахування перешкод, пов'язаних з воєнним станом та обмеженням прифронтових територій делегувати представника тощо. Таким чином змінами встановлено строки делегування представників від нотаріальної спільноти, які **завідомо не дозволяють виконати закріплені установчими документами Нотаріальної палати України вимоги щодо делегування представників по її квоті.**

Рада Нотаріальної палати України констатує, що вказана норма прямо стосується надважливих прав та обов'язків Нотаріальної палати України, визначаючи їх у неналежний спосіб, прийнята без надання Нотаріальній палаті України можливості подати пропозиції від професійного самоврядування щодо узгодження процедур делегування представників до персонального складу Комісії. Змінами фактично створюється процедура для усунення професійного самоврядування з Комісії в цілому.

3.6. Надано невластиві повноваження територіальним органам Мін'юсту щодо рекомендації нотаріусів до складу Комісії по квоті Нотаріальної палати України, у разі, якщо орган професійного самоврядування не вкладеться у 10 робочих днів, що завідомо відомо.

Рада Нотаріальної палати України визначає засадничу неприпустимість делегування нотаріусів до складу Комісії по квоті Нотаріальної палати України територіальними органами Мін'юсту.

3.7. Пожиттєво заборонено бути делегованим нотаріусу, який був членом будь-яких попередніх складів Комісії, при відсутності фактів дискредитації такого нотаріуса чи незадовільної роботи в Комісії.

Рада Нотаріальної палати України визначає дискримінаційною норму пожиттєвого позбавлення права бути делегованим до Комісії щодо нотаріусів, які були членами будь-яких попередніх складів Комісії за увесь період роботи нотаріату України.

3.8. Зменшення кількісного складу Комісії призводить до зменшення мінімального кворуму з 9 до 7 нотаріусів, що фактично нівелює будь-яку роль представництва від органу професійного самоврядування у прийнятті рішень, окрім статистичної та формальної, а також негативно позначиться на якості вивчення, дослідження подань про анулювання свідоцтв про право на зайняття нотаріальної діяльності.

Рада Нотаріальної палати України визначає, що пониження такого мінімального чисельного кворуму у результаті зменшення кількісного складу Комісії, негативно позначиться на незалежності та об'єктивності роботи Комісії та якості дослідження/розгляду подань.

4. Щодо строку повноважень діючого персонального складу Комісії.

Діючий персональний склад Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату затверджено Наказом Міністра юстиції України від 07 березня 2024 року № 707/7, у редакції Наказу Міністерства юстиції України від 08 квітня 2024 року №1008/7, строк повноважень складає **три роки, починаючи з дня його затвердження до 07 березня 2027 року.**

З аналізу Постанови вбачається порушення Кабінетом Міністрів України статті 10 Закону України в частині **зобов'язання** Міністерства юстиції протягом **двох місяців** з дня набрання чинності цією постановою затвердити новий склад Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату з урахуванням змін, внесених цією

постановою, а саме у порушення строку встановленого законом - до закінчення строку повноважень діючого персонального складу Комісії, який закінчується 07 березня 2027 року.

Крім цього, Мінюст має і може звернутися до Нотаріальної палати України не пізніше ніж за 14 робочих днів до дня закінчення строку повноважень персонального складу Комісії, який становить три роки, починаючи з дня його затвердження, що якраз відповідає статті 10 Закону.

Рада Нотаріальної палати України визначає положення Постанови про затвердження Мін'юстом нового персонального складу Комісії протягом двох місяців при наявності діючого персонального складу Комісії таким, що порушує єдину гарантію незалежності Комісії – закріплений законом строк повноважень персонального складу в три роки, починаючи з дня його затвердження, та таким, що порушує статтю 10 Закону України «Про нотаріат».

5. Щодо важливості забезпечення незалежності та самостійності Комісії, що впливає в цілому на нотаріат, як інститут безспірної цивільної юрисдикції та превентивного правосуддя, та дотримання європейського вектору всебічної підтримки та розвитку професійного самоврядування незалежних професій.

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом однієї з цілей асоціації з поміж інших цілей є: посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод. В рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки Сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права та укріпленню інституцій усіх рівнів у сфері управління загалом та правоохоронних і судових органів зокрема. Співробітництво спрямоване, зокрема, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією. Співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки має відбуватися, зокрема, на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод.

Забезпечення права на чесний доступ до професії під час допуску до складення кваліфікаційного іспиту та безпосередньо під час його складення, гарантування державою справедливого розгляду питання, пов'язаного з припиненням права на професію (анулювання свідоцтва на право на зайняття нотаріальною діяльністю) та прийняття справедливого, професійного, неупередженого рішення про анулювання свідоцтва чи про відмову в його анулюванні, забезпечення чистоти професії нотаріуса шляхом недопущення до професії осіб з низькою кваліфікацією чи анулювання свідоцтва нотаріусам, які скомпрометували професію нотаріуса вчиненням незаконних дій, порушенням правил професійної етики чи через знищення чи втрату нотаріусом або з його вини архіву нотаріуса – вкладається в концепцію цінностей, відданість яким задекларувала Україна підписанням цієї Угоди: повага до демократичних принципів, верховенства права, доброго врядування, прав людини і

основоположних свобод, а також відповідає прийнятому Україною зобов'язання розбудовувати розвинуту й сталу демократію.

Відповідно до матеріалів роботи комітету 4 робочої групи «Юстиція» Національної ради з відновлення України від наслідків війни, базуючись на тому, що Україна зробила свій цивілізаційний вибір на користь європейського вектору розвитку, що, серед іншого - означає безумовне верховенство права та справедливості в усіх сферах державної політики та суспільного життя. Нотаріат як інститут безспірної цивільної юрисдикції та превентивного правосуддя, включено до системного удосконалення національного законодавства та його адаптації до європейських інституцій на базі демократичних та антикорупційних принципів. Вказані принципи та інші, притаманні вектору європейської інтеграції України, повинні покладатися в роботу усіх інституцій, що в першу чергу повинно стосуватися роботи Комісії на перехідному етапі до створення повноцінного незалежного кваліфікаційно-дисциплінарного органу професійного самоврядування у сфері нотаріату та розпочатої децентралізації владних повноважень держави.

В матеріалах тіньового звіту до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» Звіту Європейської комісії щодо України у 2023 році, підготовленого в межах реалізації Проєкту ЄС «Право-Justice», за сприяння Європейського Союзу, EXPERTISE FRANCHEGROUPE AFD, за участю Лабораторії законодавчих ініціатив (ЛЗІ), Transparency International Ukraine (TI Ukraine), Центру прав людини ZMINA (Україна), «Адвокат майбутнього» (АМ), Асоціації правників України (АПУ), 2023 році, наведено необхідність проведення реформ для посилення незалежності кваліфікаційних/дисциплінарних комісій юридичних професій, наявні посилені обґрунтовані рекомендації щодо зменшення квот представництва представників Мін'юсту у дисциплінарних комісіях суміжних професій, наприклад виконавців, задля зменшення впливу регулятора, запровадження процедур «обрання» замість «призначення». Вказаний звіт ставить у позитивний приклад іншим професіям роботу діючого складу Комісії щодо анулювання свідоцтв про право на зайняття нотаріальною діяльністю у разі набуття права на здійснення нотаріальної діяльності на тимчасово окупованих територіях за російським законодавством, співпрацю з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією.

Успішний міжнародний досвід європейських держав романо-германської системи права демонструє **фундаментальну та визначальну роль професійного самоврядування у процедурах доступу до нотаріальної діяльності та його припинення**, процедури навчання, стажування, підтримки кандидатства, наставництва, менторства, проведення кваліфікаційних іспитів, прийняття рішень та складання рекомендацій органам юстиції до призначення на посади нотаріусів, дисциплінарні процедури тощо – все при органах професійного самоврядування нотаріусів.

В Україні напрацьована спільно Нотаріальною палатою України та Мін'юстом концепція реформування нотаріату (включаючи Комісію) з вектором децентралізації владних повноважень держави та передачі їх частини органу

професійного самоврядування, над якою було проведено спільну колосальну роботу. Концепція віднайшла своє вираження та закріплена в Законопроекті 5644 авторства народного депутата України І.П. Фріса. Законопроект прийнято напередодні війни 15 лютого 2022 року Верховною радою України за основу в першому читанні (За-335 Проти-0 Утрималось-7 Не голосувало-24), що дозволяє стверджувати про надану дуже високу підтримку концептуальних змін парламентом – вищим органом законодавчої влади.

Виклики повномасштабного вторгнення держави-агресора обумовили консолідацію та концентрацію наших зусиль над порятунком людей, максимальним забезпеченням їх нотаріальними діями та документами нотаріусами, як суб'єктами критичної інфраструктури, що успішно виконано нотаріусами, Нотаріальною палатою України, Мін'юстом. Пріоритети також було віддано допомозі армії, релокаціям, порятункам архівів, відновленням роботи реєстрів, пошуку виходів забезпечити запити людей вчиненням нотаріальних дій без реєстрів, забезпеченням альтернативними джерелами інтернету, зв'язку та електроенергії, що було реалізовано.

Війна та розвиток цифрових технологій внесли також потребу змін у правовому регулюванні ряду робочих питань нотаріату, над чим активно ведеться робота, однак жодним чином не впливають на концептуальні узгоджені питання реформування нотаріату, в тому числі в частині, що стосується Комісії. Навпаки, сьогодні Україна життями виборює ці демократичні європейські цінності.

Рада Нотаріальної палати України вважає принциповими необхідність забезпечення незалежності та об'єктивності Комісії, що впливає в цілому на нотаріат, як інститут безспірної цивільної юрисдикції та превентивного правосуддя, а також **дотримання** європейського вектору всебічної підтримки та розвитку професійного самоврядування незалежної професії нотаріуса.

6. Щодо забезпечення права на експертизу проектів законодавчих та нормативно-правових актів, що стосуються нотаріату, за Нотаріальною палатою України.

До повноважень Нотаріальної палати України відповідно до статті 16 Закону належить представництво професійних інтересів нотаріусів у державних органах, захист професійних інтересів нотаріусів, участь у проведенні експертиз законопроектів з питань, пов'язаних з нотаріальною діяльністю, та інші повноваження, передбачені Статутом.

Нотаріальна палата України забезпечує незалежність нотаріату та нотаріальної діяльності, бере участь у проведенні експертиз законопроектів та підзаконних актів з питань, пов'язаних з нотаріальною діяльністю, у розробленні проектів нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування і стосуються сфери діяльності Нотаріальної палати України та важливих питань державного і суспільного життя; здійснює аналіз нормативно-правових актів, розробку пропозицій щодо внесення змін та доповнень до чинного законодавства України; вносить пропозиції до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, залучає членів

Нотаріальної палати України для обговорення проектів нормативно-правових актів, тощо.

08.02.2018 між Нотаріальною палатою України та Мін'юстом укладено Меморандум про співробітництво, згідно якого проводилась постійна спільна комунікація та робота, та який передбачає активну участь професійного самоврядування при проведенні підготовки проектів нормативно-правових актів та їх експертизи.

Рада Нотаріальної палати України констатує, що Постанова прийнята поспішно у недемократичний спосіб без консультацій(обговорення) з органом професійного самоврядування та без забезпечення можливості проведення правової експертизи проекту та надання пропозицій Нотаріальною палатою України.

7. Зміни у складі Комісії у ретроспективі.

Період	Кількісний склад	Квоти	Головування	Умовний рівень незалежності від адміністративного впливу
31.08.2011-08.10.2013	11	4 - МЮ 4 - нотаріуси (неделеговані) 3 - представники легалізованих в установленому порядку об'єднань нотаріусів із всеукраїнським статусом (відсутня НПУ)	МЮ	8 проти 3 низький
09.10.2013-08.09.2017	11	4 - МЮ 7 - нотаріуси (неделеговані)	МЮ	Низький
09.09.2017-04.03.2020	14	7 - МЮ 7 - нотаріуси, делеговані НПУ	МЮ	Середній
05.03.2020-12.08.2025	14	7 - делегованих МЮ з числа нотаріусів та/або представників МЮ 7 - нотаріусів, делегованих НПУ	НПУ	Високий
	14	7 - делегованих МЮ з числа	НПУ	Високий

		нотаріусів та/або представників МЮ, 7 - нотаріусів, делегованих НПУ	(Кандидатура на посаду Голови обирається та рекомендується Комісією для призначення Міністром)	
13.08.2025- ...	11	6 - осіб делеговані МЮ, 5 - нотаріуси делеговані НПУ (без надання строку, необхідного для процедур делегування), з можливістю 11 - від МЮ	МЮ	Найнижчий

Наведена інформація чітко демонструє умовні рівні незалежності Комісії від впливу через формування її складу та призначення на посаду Голови. При цьому, зміни, внесені Постановою, формують модель з найнижчим рівнем за 14 років з урахуванням стрімкого зростання навантаження. Водночас, наведена інформація демонструє збільшення представників Мін'юсту у Комісії, що не відповідає сучасним політикам формування таких комісій в європейських державах та суміжних юридичних професіях, повертаючи повну залежність Комісії від Мін'юсту. За таких умов навіть делегування п'яти представників від професійного самоврядування з одинадцяти та при головуванні за правомочностями Мін'юсту, роль такого представництва при прийнятті Комісією рішень стає повністю нівельованою та формальною.

Рада Нотаріальної палати України визначає, що затверджене Постановою представництво професійного самоврядування у суттєвій меншості у кількості п'яти осіб з одинадцяти не спроможне з об'єктивних причин належним чином забезпечити механізм стримувань та противаг, який створювався та функціонував останні п'ять років.

У зв'язку з вищевикладеним, великим внеском професійного самоврядування нотаріусів у роботу Комісії задля прозорості, об'єктивності, чесності та ґрунтовності, відсутності корупційної складової, відповідальністю, яка лежить на органі професійного самоврядування перед нотаріальною спільнотою та державою,

Рада Нотаріальної палати України визначає необхідним:

звернутися до Мін'юсту та Міністра юстиції України Германа Галущенка з **заявою**

про врахування великої підтримки, наданої нотаріальною спільнотою та Нотаріальною палатою України у проведенні усіх реформ держави, які були успішно реалізовані та працюють на високому рівні, а також виклики, які стоять перед Україною через війну, що потребують консолідації зусиль та реалізації великого обсягу спільних завдань у численних сферах, де важливу роль виконує нотаріат;

про неприпустимість дострокового формування нового персонального складу Комісії на погіршених умовах з прямим порушенням статті 10 Закону України «Про нотаріат» та абзацу 10 пункту 5 Постанови та без участі професійного самоврядування;

та клопотанням про налагодження конструктивної взаємодії між Нотаріальною палатою України та Мін'юстом для можливості позитивної участі професійного самоврядування в подальшому реформуванні нотаріату, проведення експертиз проєктів законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, а також підтримки Мін'юстом послідовної позиції щодо необхідності реформування нотаріату на рівні законодавства у спільно опрацьованому і прийнятому в першому читанні законопроекті № 5644, де одними із концептуальних положень проєкту передбачено і реформування ВККН на рівні закону;

звернутися до Кабінету Міністрів України щодо скасування Постанови в цілому, як такої, що негативно позначиться на незалежності та об'єктивності у прийнятті рішень Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату при Міністерстві юстиції України.